C/2024/4658

9.8.2024.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Dronu ražošanas nozare: gadījuma analīze, kas novērtē dažādu Eiropas stratēģiskās autonomijas stiprināšanas politikas pasākumu ietekmi uz stratēģiski nozīmīgu sektoru

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2024/4658)

Ziņotājs: ***Panagiotis GKOFAS***

Līdzziņotājs: ***Patrice François CHAZERAND***

Padomnieki	*Dimitris Bimpas* (III grupas ziņotājam) *Bastien Mancini* (1. kat. līdzziņotājam)
Pilnsapulces lēmums	25.1.2023
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializēta nodaļa	Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	15.5.2024
Pieņemts plenārsesijā	30.5.2024
Plenārsesija Nr.	588
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	197/0/4

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Tā kā konfliktos līdz šim nepieredzētā daudzumā tiek izmantoti droni, Eiropā steidzami jāturpina pilnveidot vienotu rūpniecības politiku, kas paredz kolektīvu inovāciju, partnerību un pienācīgu regulējumu nozīmīgās rūpniecības nozarēs, un vajadzīga apzināta integrācija un valdību un nozaru kopīgi centieni, lai nodrošinātu ES vadošo lomu pasaulē.

1.2. Eiropas kritiskajai neatkarībai būtiska ir gan Eiropas dronu stratēģijas saistība ar Eiropas aizsardzības industriālo stratēģiju, gan Eiropas aizsardzības tehnoloģiskās un industriālās bāzes (*EDTIB*) integrācija, lai atbalstītu augstas kvalitātes/jaudas dronu ražošanu vietējā tirgū.

1.3. Nesenie notikumi kaujaslaukos (Ukrainā, Tuvajos Austrumos) liecina, ka droniem var būt izšķiroša nozīme, ja to komponenti, programmatūra un atbalsta tīkli ir optimāli un strukturēti integrēti.

1.4. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) turpina atbalstīt labāku sadarbību un inovāciju, kā arī tādu tiesību aktu kā MI akts un Mikroshēmu akts radītā sviras efekta izmantošanu, lai palielinātu stratēģisko autonomiju un stiprinātu valstu drošību un ekonomisko izaugsmi.

1.5. EESK uzsver, ka vajadzība saskaņot militāro un civilo pētniecību un izstrādi tikai pieaugs, jo dronu darbībā arvien vairāk tiks izmantota automatizācija, mašīnmācīšanās un mākslīgais intelekts (MI). *Drone Leaders' Group* ziņojumā norādīts, ka nepieciešams veidot vairāk tehnoloģisku un administratīvu savienojumu starp dažādām nozarēm, neapdraudot gan civilo, gan militāro tehnoloģiju pētniecībai un izstrādei piešķirto budžetu. EESK atbalsta virzību uz saskaņošanu, kuras mērķis ir racionalizēt divējādu lietojumu izstrādi, paaugstinot efektivitāti un uzlabojot savietojamību.

1.6. Eiropai vajadzīgs stratēģisks dronu tehnoloģiju ceļvedis, kas iezīmē virzību uz kritiskām dronu tehnoloģijām un divējāda lietojuma dronu sistēmām un kas varētu nodrošināt strukturētu pieeju dronu tehnoloģiju pilnveidei.

1.7. Būtu rūpīgi jāapsver iespēja finansiāli atbalstīt potenciālās investīcijas dronu ražošanā un piegādes un vērtības ķēžu integrēšanā. EESK norāda, ka it īpaši Eiropas dronu tirgū darbojas MVU, kas vēlas noteiktību, kuru nodrošina pastāvīga publiskā iepirkuma plūsma un īpašas finansēšanas shēmas, kas pielāgotas pētniecības un izstrādes atbalstam. Ar elastīgāku konkurences politiku būtu jāpalīdz paplašināt piekļuvi valsts atbalsta programmām.

1.8. Lai veicinātu Dronu stratēģijas 2.0 īstenošanu, tiek ierosināti vairāki pasākumi:

— *U-Space* regula, lai arī grūti īstenojama, ir bezpilota gaisa kuģu sistēmas operatoru darbības pamats. Steidzami jāpanāk vienota šo jauno noteikumu interpretācija.

— Eiropas Savienībai būtu aktīvāk jādarbojas globālajā līmenī, it īpaši sertifikācijas procedūru jomā.

— Būtiska nozīme ir sabiedrības atbalstam inovatīvām gaisa mobilitātes darbībām: ES atbalsts var stiprināt vispārējo aviācijas ekosistēmu, veicinot tās izaugsmi un ilgtspēju.

1.9. Konkrētā stratēģijā būtu jāņem vērā arī jaunākie sasniegumi un vajadzības civilās aizsardzības, veselības aprūpes nodrošināšanas, klimata pārmaiņu ietekmes un lauksaimniecības, transporta un loģistikas konkurētspējas jomā.

1.10. EESK atbalsta visas valstu un reģionu līmenī īstenotas publiskā un privātā sektora ieinteresēto personu iniciatīvas, kas vērstas uz dronu izmantošanas apmācības un attiecīgās izglītības attīstību un atbildīgas un drošas dronu un to pakalpojumu izmantošanas kultūras veidošanu, kas uzlabos sabiedrības uzticēšanos un informētību.

1.11. Eiropas Savienībai arī vajadzētu būt gatavai izstrādāt konsolidētu stratēģiju par vienota pretdronu kupola izveidi, lai varētu stāties pretī dažādiem riskiem, kas saistīti ar hibrīddraudiem, teroristu darbībām, citu valstu agresiju un pat civiliedzīvotāju vardarbīgu izturēšanos.

2. **Atzinuma un aplūkotā tiesību akta priekšlikuma konteksts**

2.1. Droni var darboties gan virs zemes un ūdens, gan zem zemes un ūdens, taču šajā atzinumā aplūkotie droni ir universāli, daudzfunkcionāli, salīdzinoši lēti bezpilota lidaparāti, kas spēj uzraudzīt, uzturēt un efektīvi ekspluatēt visu veidu tīklus, nodrošināt precīzo lauksaimniecību, nodrošināt ātru un visaptverošu piegādi mājās, veikt glābšanas operācijas naidīgā operatīvajā vidē utt. Tajos tiek izmantotas dažādas progresīvas tehnoloģijas: bezvadu savienojamība ar zemu latentumu, viegli kompozītmateriāli, augstas veiktspējas elektriskie dzinēji, ar MI darbināmas vadības ierīces u. c.

2.2. Eiropas 2022. gada Dronu stratēģijā 2.0 par prioritāti izvirzīta drošas un efektīvas dronu ekosistēmas izveide. Eiropas Komisijas 2023. gada jūnija kopīgajā paziņojumā ([1]) par Eiropas ekonomiskās drošības stratēģiju tika ierosināts vienots ekonomiskās drošības satvars, kas vērsts uz ES industriālo spēju attīstīšanu, konkurētspējas uzlabošanu un ekonomiskās neatkarības stiprināšanu kritiskās un stratēģiskās jomās.

Kopš 2019. gada droni Eiropas Savienībā tiek ekspluatēti saskaņā ar Regulu (ES) 2019/947 un Regulu (ES) 2019/945. Tā kā prioritāte ir drošība, 2020. gadā tika pieņemtas trīs īstenošanas regulas par *U-space*, lai izveidotu dronu gaisa satiksmes pārvaldības sistēmu.

([1]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/IP_23_3358

2.3. EESK norāda, ka dronus aizsardzības vajadzībām izmanto jau 30 gadus. Taču Eiropas militārās dronu spējas joprojām ir mazāk attīstītas, savukārt lēti, komodificēti bezpilota gaisa kuģi kaujas laukos Ukrainā un Tuvajos Austrumos sekmīgi uzveic dārgas raķetes, kurās izmantotas vismodernākās tehnoloģijas. Eiropas aizsardzības industriālajā stratēģijā, kas pieņemta 2024. gada martā, uzsvērts, ka būtisks elements centienos nodrošināt ES aizsardzības gatavību augstas intensitātes konfliktu gadījumā ir uzdevums attīstīt spējas ātri izvērst un panāktu dronu masveida ražošanu. Neraugoties uz atzinīgi vērtējamo Komisijas apņemšanos izmantot civilās, aizsardzības un kosmosa nozares sinerģijas, ir grūti panākt ietekmi jomā, ko bieži uzskata par suverēnu valstu prerogatīvu. Tomēr tas ir vissvarīgākais panākumu faktors Eiropas dronu ekosistēmas konkurētspējai un Savienības aizsardzības spējām. Tā kā arvien biežāk izceļas ļoti asi konflikti, Eiropas Savienībai nav citas izvēles: Komisijai jāaicina dalībvalstu bruņotie spēki, pareizi izlietojot publiskos līdzekļus, iegādāties no Eiropas piegādātājiem izmaksu ziņā lietderīgu, augstas kvalitātes aizsardzības aprīkojumu un spējas, kas pielāgotas mūsu jaunajai stratēģiskajai videi. Tas ir neapstrīdams, obligāts nosacījums, lai varētu stiprināt dzīvotspējīgu Eiropas aizsardzības nozari.

2.4. Tā kā droniem raksturīga izmaksu lietderība, EESK visnotaļ iesaka dronu nozari izmantot kā pielāgota publiskā atbalsta izmēģinājuma projektu. Pašlaik visā Eiropā mazo, bet ļoti inovatīvo un pieredzējušo dalībnieku radītā dinamiskā ekosistēma pamatkomponentus galvenokārt iegādājas ārvalstīs, jo vietējais tirgus nav pietiekami liels. Turklāt dronu ražošanā notiek divas revolucionāras pārmaiņas: pilotu vadītus transportlīdzekļus aizstāj bezpilota transportlīdzekļi, jo MI palielina to veiktspēju, un plašā ieroču tirdzniecība pazemina efektīvu ieroču sistēmu cenu. Eiropas Savienībai ir jāpalīdz Eiropas rūpniecībai izmantot šo spēcīgo divkāršo vilni, kas uzlabotu tās globālo konkurētspēju: uz spēles ir likta gan civilās, gan militārās Eiropas nākotne. Droni būs labs pārbaudījums kopīgam ES iepirkumam, kas līdz šim bijis nepilnīgs. Nevainojama pārrobežu koordinācija palīdzēs dronu tirgu pilnībā integrēt vienotajā tirgū. Ja šis mērķis izrādītos pārāk vērienīgs, EESK iesaka Komisijai pastāvīgās strukturētās sadarbības garā veidot ieinteresēto pušu koalīcijas. Tā varētu nonākt pie sava veida "*Airbus*, kas ražo dronus". Problēmas, ar kurām saskārāmies septiņdesmitajos gados, bija tikpat biedējošas, un iznākums patiešām iedvesmojošs. Būtu jānoraida tie kandidāti, kas neatbalsta zaļo efektivitāti, klimatneitralitāti, darba tiesību aktu ievērošanu un demokrātisko vērtību respektēšanu.

3. **Vispārīgas piezīmes**

3.1. Lielais ģeopolitiskais saspīlējums Eiropas perifērijā izgaismojis pieaugošo nenoteiktību, un tāpēc steidzami nākas pārskatīt kritiskas ekonomiskās un politiskās atkarības un politikas prioritātes ES līmenī.

3.2. EESK nesen pieņemtajos atzinumos ([2]), kuros uzmanība pievērsta nepieciešamībai izstrādāt stratēģiskās autonomijas panākšanas iniciatīvas un šīs vajadzības saskaņošanai ar kritiskās infrastruktūras nodrošināšanu, vienlaikus uzlabojot rūpniecības konkurētspēju, it īpaši digitālo un kosmosa tehnoloģiju jomā, kā arī citos atzinumos, ([3]) kuros uzsvērta civilās, militārās un digitālās nozares duālās sinerģijas nozīme, aplūkots jautājums, kā sasniegt stratēģiskās autonomijas, ilgtspējas, suverenitātes un kritiskās neatkarības mērķus. Kā nesenā publikācijā ([4]) norādīja profesors *Paul Timmers*, stratēģiskā autonomija ir spējas, kompetences un kontrole, kas vajadzīgas, lai varētu pieņemt lēmumus par būtiskiem mūsu ekonomikas, sabiedrības un demokrātijas aspektiem un attiecīgi rīkoties. Viņaprāt, jācenšas politikas veidošanu pielāgot pārmaiņām ģeopolitikas un tehnoloģiju jomā.

3.3. EESK uzskata, ka droni ir divējāda lietojuma preces. Eiropas Komisija atzīst, ka "tāpēc tiem būtu ne tikai jāveicina Ilgtspējīgas un viedas mobilitātes stratēģijā noteikto mērķu sasniegšana, bet arī jāpalīdz sasniegt mērķus, kuri nospausti 2020. gada februārī pieņemtajā Rīcības plānā par sinerģijām starp civilo, aizsardzības un kosmosa rūpniecību, kas ietver ES dronu tehnoloģiju pamatprojektu". EESK atbalsta Komisijas apņemšanos nodrošināt, ka "civilās un aizsardzības industrijas sinerģijas tiks sistemātiski apzinātas un izmantotas. Tās uzlabos Eiropas industrijas konkurētspēju un stiprinās Eiropas stratēģisko autonomiju, ļaujot dalībvalstīm paļauties uz konkurētspējīgu Eiropas izcelsmes dronu tehnoloģiju."

([2]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei un Padomei par Eiropas ekonomiskās drošības stratēģiju" (JOIN(2023) 20 final) (OV C, C/2024/2489, 23.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2489/oj).

([3]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns par sinerģijām starp civilo, aizsardzības un kosmosa rūpniecību"" (COM(2021) 70 final) (OV C 374, 16.9.2021., 66. lpp).

([4]) https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-45304-5_36.

3.4. Izstrādājot dronus, kuru mērķis ir atturēt no noteiktām neprovocētām darbībām, piemēram, teroristu uzbrukumiem, bioloģisku ieroču izmantošanas un individuālas vai grupu vardarbības, būtu jāņem vērā arī hibrīduzbrukumi un hibrīddraudi, kā arī netradicionāli karadarbības veidi.

3.5. EESK arī atbalsta Eiropas Komisijas pieeju pielāgot dronu izmantošanas tiesisko regulējumu, balstoties uz principu "drošība pirmajā vietā". No tā izriet, ka izpratnes veicināšanas kampaņās uzmanība jāpievērš vietējām un reģionālajām pašvaldībām un iedzīvotājiem, lai informētu viņus par dronu izmantošanas priekšrocībām un palielinātu sabiedrības uzticēšanos digitālajām tehnoloģijām.

3.6. Pamatnostādnes attiecībā uz to, kā dronu izmantošana publiskajā telpā pārvaldāma un konceptualizējama, jau ir noteiktas: vienkāršs, uz drošību vērsts regulējums civilā transporta un brīvā laika pavadīšanas jomā; sarežģīti noteikumi un īpašas tehnoloģijas militārām vajadzībām. Eiropai, kas nebija gatava karam Ukrainā, ir steidzami, sākot ar labāku koordināciju Eiropas Komisijā, jāpalielina apjomradīti ietaupījumi un duāla sinerģija, lai stiprinātu savu aizsardzību.

3.7. Tā kā vietējo ražotāju konkurētspējai svarīgs ir katra drona komponenta ražošanas apjoms, EESK aicina nekavējoties rīkoties un īstenot politikas pasākumus ar mērķi nodrošināt dronu ražošanu un izejmateriālu, pusvadītāju, mikroshēmu un motoru pietiekamību dronu montāžai; šīs pašmāju detaļas aizstās importu un samazinās kritisko atkarību no izejmateriāliem. Kopumā Eiropas Savienībai būtu jāatbalsta dalībvalstu centieni lielāko daļu budžeta līdzekļu novirzīt aprīkojuma un sistēmu iegādei no Eiropas piegādātājiem, taču Eiropas dronu nozares vitalitāte ir tieši atkarīga no tā, cik spēcīgas un autonomas būs pamattehnoloģijas (sākot ar elektromotoriem un beidzot ar kompozītmateriāliem vai MI).

3.8. Militāro spēju uzlabošana: tā kā "Eiropā militāro dronu spējas joprojām nav tik attīstītas, kā citos pasaules reģionos, toties militāro dronu ieguldījuma potenciāls turpmākajā Eiropas stratēģiskajā autonomijā ir plaši atzīts", dronu tehnoloģiju izstrāde, ražošana un izmantošana militārajā nozarē būtu jāpilnveido un rūpīgi jāuzrauga.

3.9. Mūsu vietējā tirgus sadrumstalotības dēļ lielākā daļa no dronos iebūvētās elektronikas tiek ražota ārpus Eiropas. Eiropas uzņēmumi pašlaik iegādājas sastāvdaļas no pārdevējiem, kuriem nav informācijas par šīs elektronikas izcelsmi. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē Komisijas 2024. gada 24. janvāra paziņojumā "Eiropas ekonomiskās drošības veicināšana: pārskats par piecām jaunām iniciatīvām" iekļauto stingro formulējumu, kas brīdina par "dažādām rīcībām, kuru nolūks varētu būt iejaukšanās Eiropas Savienības un tās dalībvalstu leģitīmā suverēnā izvēlē vai citāda ekonomiskās atkarības izmantošana par ietekmes sviru attiecībās ar ES".

3.10. EESK atbalsta Komisijas uzsvaru uz standartiem un sadarbspēju: būtu lietderīgi atbalstīt 15. pamatdarbību ("daudzpusējs process, turpinot civiliem un militāriem lietojumiem noteikto sertifikācijas prasību saskaņošanu ar EASA noteiktajām prasībām, vienlaikus ņemot vērā militārās jomas specifiku un esošos militārās sertifikācijas standartus") un 16. pamatdarbību ("pieņemt jaunus standartscenārijus civilajai ekspluatācijai, kuri varētu veicināt attiecīgus militārus lietojumgadījumus").

3.11. EESK piekrīt Komisijai, ka "vismodernāko dronu izstrāde ar augstākām kiberdrošības prasībām, jo īpaši "atvērtajā" un "specifiskajā" ekspluatācijas kategorijā, varētu nodrošināt ES industrijai konkurences priekšrocības".

3.12. Tā kā tiecamies uz ekonomisku un ekoloģisku efektivitāti, pakāpeniski atsakāmies no cilvēkfaktora un dārgas aviācijas izmantošanas (helikopteriem vai lidaparātiem) gadījumos, kad jāreaģē uz steidzamām krīzēm. Plašākā nozīmē — sākot ar regulāru kritiskās infrastruktūras uzraudzību un beidzot ar medikamentu vai sūtījumu piegādi, tiesībaizsardzību un sabiedrisko kārtību — droniem ir būtiska nozīme ātras un veselīgas zaļās pārkārtošanās procesā.

3.13. Veicinot koordinētu pētniecību un izstrādi digitālo tehnoloģiju jomā un kosmosa un dronu nozarē, var tikt radīti jauni instrumenti, kas, visticamāk, eksponenciāli palielināsies (*Drone Industry Insights* prognozē ([5]), ka līdz 2030. gadam dronu tirgus pārsniegs 50 miljardus euro) un stiprinās Eiropas tehnoloģisko suverenitāti ar nosacījumu, ka stingri īstenoti noteikumi novērsīs tehnoloģiju noplūdi pie trešo valstu dalībniekiem.

([5]) *Global Drone Market Report 2023–2030*, https://droneii.com/product/drone-market-report.

3.14. Tā kā ES uzskata, ka dronu ražošana vietējā līmenī ir suverenitātes vai stratēģiskās autonomijas jautājums, EESK iesaka papildus 3.5. punktā minētajam kopīgajam iepirkumam nodrošināt subsīdijas ES ražotājiem, tai skaitā tādām relatīvi zema tehnoloģiskā līmeņa precēm kā elektromotori, un veicināt pārrobežu sadarbību izstrādes jomā. Ražošanas apjoma palielināšana patiešām ir vienīgais veids, kā vietējie ražotāji var konkurēt ar trešām valstīm, un tas ir vienīgais risinājums, ja vēlamies, ka Eiropas armijas veic iepirkumus visā ar droniem saistītajā vietējā vērtības radīšanas ķēdē.

3.15. Dronu ražotāju produktu līnija ietver dažādas preces, sākot ar vieglām rotaļlietām un beidzot ar 10 tonnu smagiem lidojošiem bumbvedējiem. Tas apgrūtina klasifikāciju, taču EESK piekrīt Komisijas īstenotajai uz ekspluatāciju vērstajai pieejai.

3.16. EESK pilnībā atbalsta 9. pamatdarbību, proti, Komisijas nodomu "turpināt saskaņā ar programmu "Apvārsnis Eiropa" un Eiropas Aizsardzības fondu nodrošināt finansējumu dronu pētniecībai un inovācijai un to integrācijai gaisa telpā". Konkrētāk, būtu jāatbalsta arī 10. un 11. pamatdarbība par iespējamiem spēkā esošā finansējuma un finansēšanas iespēju satvara grozījumiem.

3.17. Dažādu finansēšanas shēmu mobilizēšana ir būtiska, lai izmantotu priekšrocības, ko rada augsto tehnoloģiju lietojumu un kritiski svarīgu izejvielu iepirkumu pārklāšanās, kura dod iespēju ražot inovatīvas preces un aizstāt parastos lidojumu un transporta veidus (pilota vadītus lidojumus, helikopterus) ar droniem un bezpilota lidojumiem. Tāpēc vajadzētu būt pieejamam iespēju un mehānismu kopumam, izmantojot kā standartizētus finansēšanas veidus, *Next Generation EU* un valstu noturības un atveseļošanas fondus, tā arī pielāgotus Eiropas Investīciju bankas finanšu instrumentus vai ES projektus.

3.18. EESK atzīmē, ka dronu ražošanas attīstība un dronu plašā izmantošana ir jāsaista ar apmācības un izglītības programmu pārskatīšanu. Īpaša satura kursi (līdzīgi tiem, kas paredzēti automobiļu vai ūdens transportlīdzekļu vadīšanai) var izrādīties lietderīgi, lai mazinātu vietējo iedzīvotāju, tai skaitā profesionāļu (pasta darbinieku, transporta lietotāju u. c.), darbinieku, pilsoņu, valsts amatpersonu un pat militāro spēku zināšanu trūkumu.

3.19. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš 4. pamatdarbībā minētajai iecerei attīstīt dronu un to pakalpojumu atbildīgas un drošas izmantošanas kultūru un sabiedrības uzticēšanās kultūru, kas dos iespēju optimāli izmantot dronus atbilstoši attiecīgajai videi. Vietējām vai neatkarīgām iestādēm būtu jāsaņem atļauja pielāgot regulējumu izmantošanai aizsargājamās teritorijās, mežos un ezeros, kā arī jutīgos objektos utt. Lai mazinātu dažus ļaunprātīgas izmantošanas riskus, jāapzina labi līdzīgu līdzekļu, piemēram, skrejriteņu, velosipēdu un elektrisko motorolleru izmantošanas piemēri.

Transporta un loģistikas sektors

3.20. Darba ņēmējiem un maziem uzņēmumiem ir vajadzīgs atbalsts, lai varētu tikt galā ar negatīvo ietekmi, ko rada pāreja uz automatizētiem pārvadājumiem, piegādēm utt. Kritiska pārklāšanās var dot dronu nozarei iespēju nodrošināt modelēšanu aviācijas nozares mērogā un reālas izmēģinājuma platformas jauniem prototipiem un tehnoloģijām, tādējādi novēršot risku cilvēkiem un samazinot izmēģinājumu izmaksas.

Veselības aizsardzība

3.21. Būtu jāizstrādā īpaša satura investīciju politika, lai varētu piesaistīt finansējumu un dronu konstruktorus tādu rīku izstrādes jomā, kas atvieglos telediagnostiku un medicīnisko materiālu, zāļu un medicīnisko pārbaužu transportēšanu uz lauku, aizjūras un nomaļiem reģioniem.

Vides/civilā aizsardzība

3.22. Būtiska nozīme ir Eiropas Civilās aizsardzības un humānās palīdzības operāciju ģenerāldirektorāta (*ECHO*) iesaistei centienos radīt pielāgotus dronu produktus dabas katastrofu novēršanai, uzraudzībai un novērtēšanai. Tas ietvers kopīgus instrumentus un saskaņotus procesus dalībvalstīm vides un dabas aizsardzības (piemēram, ūdens, trokšņa, atkritumu un gaisa piesārņojums), dzīvnieku aizsardzības un civilās aizsardzības jomā.

3.23. Dronu tirgus attīstībai jāatbilst zaļajam kursam un aprites ekonomikas prioritātēm, kas noteiktas Eiropas tiesību aktos un politikā.

Sociālā atbildība/Vispārīgā datu aizsardzības regula (VDAR)

3.24. EESK atzīmē, ka iedzīvotāju uzticēšanās digitālajām tehnoloģijām vienmēr uzlabojas, ja spēkā ir skaidri noteikumi un pamatnostādnes par cilvēktiesību un privātuma aizsardzību. Šajā saistībā rīcības kodekss attiecībā uz dronu vadīšanu un EASA mācību video ([6]) ir labs sākums, ko ir vērts paplašināt un pilnveidot, iesaistot sociālā dialoga partnerus un pilsonisko sabiedrību.

4. **Īpašas piezīmes**

4.1. Eiropas dronu politikas stratēģijā nebūtu jāuzskata, ka dronu ražošana ir vienīgi augsto tehnoloģiju vai militāro ekspertu prerogatīva. Droni jau tagad tiek izmantoti daudzās "neredzamās" civilajās jomās, piemēram, pasta pakalpojumu, sabiedrisko darbu, piegādes, mākslas un kino jomā. Tie sniedz jaunu priekšstatu par to, kā mēs redzam dabu, pilsētu un lauku attīstību, mūsu vēsturisko un kultūras mantojumu.

4.2. EESK nevar nepiekrist Komisijas cerībām ([7]), ka "dronu ekosistēma nodrošinās darbvietas, sekmēs un aizsargās Eiropas tehnoloģisko zinātību un pavērs izaugsmes iespējas ES ekonomikai kopumā, ļaujot Eiropas uzņēmumiem, arī jauniem MVU, augt un uzplaukt kā pasaules līderiem".

4.3. Lauksaimniecības nozarei būtu jāgūst lielāks labums no dronu tehnoloģiju ieviešanas tādiem mērķiem kā laikapstākļu uzraudzība un novērtēšana, ražas novākšanas spēju apzināšana, kaitējuma aplēses, ūdens izmantošanas un produktivitātes novērtēšana.

4.4. Augsti kvalificēti darbinieki un zinātnieki, it īpaši sievietes, būtu jāmudina piedalīties kopīgos pētniecības un izstrādes projektos dronu ražošanas jomā un jāapmāca, kā tos pārdot sociāli atbildīgā veidā. Ar ES dotācijām būtu jāatbalsta pētniecības un izstrādes institūti tehniskajās universitātēs, kas nodarbojas ar dronu pētniecību un izstrādi, kā arī ES uzņēmumi, kuru mērķis ir saistītu tehnoloģiju izstrāde ar vai bez akadēmiskas sadarbības ar pētniecības un izstrādes institūtiem vai universitātēm trešās valstīs.

4.5. EESK arī piekrīt, ka "būtu jāveicina dronu pakalpojumu iekļautība, pieejamība cenas ziņā un ilgtspēja, un tie nedrīkstētu būt pieejami tikai šauram turīgu personu lokam". Tomēr šo cēlo mērķi nevarēs sasniegt bez pienācīga atbalsta ražotājiem.

4.6. Runājot par iestāžu koordināciju un demokrātisko vērtību aizsardzību, EESK uzsver, ka dronu izmantošanas tiesiskajam regulējumam ir būtiska nozīme, lai neapdraudētu cilvēku demokrātiskās tiesības. Valdībām un privātajiem īpašniekiem būtu jāaizliedz ļaunprātīga dronu izmantošana, kuras mērķis ir apspiest demokrātiskās tiesības. Tāpēc būtu jāreglamentē tiesu un neatkarīgu iestāžu iesaiste lēmumu pieņemšanā par dronu izmantošanu sabiedrības interesēs.

Briselē, 2024. gada 30. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE

([6]) https://www.easa.europa.eu/lv/light/topics/flying-drone-how-be-safe-drone-pilot.
([7]) https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-05/Drone_Leaders_Group_Report_2022-04-26.pdf.